

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Katedra za bibliotekarstvo

**SURADNJA NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE: NA
PRIMJERU KNJIŽNICE OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“ I
KNJIŽNICE STAGLIŠĆE U ZAGREBU**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Ana Barbarić, doc.

Student: Alen Jurenec

Zagreb, 2014.

SADRŽAJ

1. SAŽETAK/KLJUČNE RIJEČI	1
2. UVOD.....	2
3. NARODNE KNJIŽNICE	3
3.1. DEFINICIJA NARODNE KNJIŽNICE.....	3
3.2. ULOGE, ZADAĆE I USLUGE NARODNE KNJIŽNICE	3
3.3. ULOGA NARODNIH KNJIŽNICA U POTICANJU ČITANJA.....	5
3.4. NARODNE KNJIŽNICE U 21. STOLJEĆU	6
3.5. DJEČJA KNJIŽNICA – ODJEL ZA DJECU I MLADEŽ.....	8
3.5.1. Knjižnične usluge namijenjene mladeži	11
4. ŠKOLSKE KNJIŽNICE	13
4.1. ŠKOLSKE KNJIŽNICE U KNJIŽNIČNOM SUSTAVU.....	13
4.2. RAD, DJELATNOSTI I ULOGE ŠKOLSKE KNJIŽNICE.....	14
4.3. ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD S UČENICIMA	16
4.4. AKTIVNOSTI ŠKOLSKE KNJIŽNICE.....	17
4.5. ŠKOLSKI KNJIŽNIČAR	19
4.6. SURADNJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE S UČITELJIMA, STRUČNIM SURADNICIMA I RODITELJIMA	21
4.7. NABAVA GRAĐE ZA ŠKOLSKU KNJIŽNICU I OMJER KNJIGA	22
4.8. SUVREMENA ŠKOLSKA KNJIŽNICA	24
5. SURADNJA NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE	25
5.1. POJAM SURADNJE I PARTNERSTVA	25
5.2. VAŽNOST SURADNJE NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE.....	25
5.3. ZAŠTO SURADIVATI	27
5.3. KNJIŽNICA STAGLIŠĆE	28
5.4. KNJIŽNICA OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“	29
6. PODRUČJA I OBLICI SURADNJE KNJIŽNICE OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“ I KNJIŽNICE STAGLIŠĆE.....	30
6.1. SURADNJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE S UČITELJIMA, STRUČNIM SURADNICIMA I RODITELJIMA	36
6.2. PROBLEMI I PREDNOSTI SURADNJE KNJIŽNICE OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“ I KNJIŽNICE STAGLIŠĆE.....	37
6.3. PILOT ISTRAŽIVANJE SURADNJE DJEČJIH I ŠKOLSKIH KNJIŽNICA	37
ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA	41

1. SAŽETAK/KLJUČNE RIJEČI

U radu se analizira suradnja narodne i školske knjižnice na primjeru suradnje školske Knjižnice OŠ „Bartola Kašića“ i narodne, dječje Knjižnice Staglišće u Zagrebu. Rad se sastoji od tri dijela. Prvi dio rada bavi se narodnim knjižnicama, drugi dio školskim knjižnicama i posljednji treći, glavni dio, govori o suradnji narodne i školske knjižnice te primjerima suradnje Knjižnice Staglišće i školske Knjižnice OŠ „Bartola Kašića“.

Potreba za suradnjom proizlazi iz potreba korisnika, a svaka knjižnica zasebno ne može učinkovito odgovoriti na raznovrsne potrebe koje stvaraju današnje informacijsko društvo, promjene u obrazovanju, nužnost posjedovanja kompetencija za cjeloživotno učenje, obrazovne potrebe i život u kojem se svakodnevno mijenjaju mediji komunikacije, trendovi i navike u slobodnom vremenu.

Možemo reći da su školske knjižnice prirodni partneri dječjih knjižnica. Razlog tome su zajednički ili isti korisnici, a to su učenici. Važno je reći da je suradnja interaktivan čin što bi značilo da je potrebna suradnja s obje strane, odnosno i narodna i školska knjižnica moraju uložiti jednako kako bi odgovorile na prava i zadovoljile potrebe svojih korisnika i kako bi njihova suradnja vodila ka partnerstvu.

Ključne riječi: školska knjižnica, dječja knjižnica, narodna knjižnica, suradnja, suradnja školske i dječje knjižnice, partnerstvo, Knjižnica OŠ „Bartola Kašića“, Knjižnica Staglišće, učenici, korisnici

2. UVOD

Zadaća svake knjižnice je odgovoriti na prava i zadovoljiti potrebe njezinih korisnika. Da bi školske knjižnice i dječje knjižnice koje djeluju u okviru narodnih knjižnica ostvarile svoju misiju u osiguravanju pristupa informacijama, cjeloživotnom učenju, te obrazovnim i kulturnim sadržajima i učinile to na način primjeren djeci, potrebno je da međusobno surađuju i da rade na uspostavi partnerstva. O tome govori i niz dokumenata vezan uz područje školskog i dječjeg knjižničarstva. U odnosu na druga moguća partnerstva i suradničke odnose koje uspostavljaju školska i dječja knjižnica u svojoj lokalnoj sredini, suradnja školskih i narodnih knjižnica posebna je stoga što obje imaju velikim dijelom iste korisnike (učenike), njihova se poslanja i ciljevi u mnogočemu podudaraju te iz njihove suradnje mogu proizaći bitno bolji rezultati obje ustanove.

Nadopunjavanjem i razmjenom resursa i usluga knjižnica, stvaranjem sustava podrške među knjižničarima i evaluiranjem njihova vlastitog rada kroz razmjenu iskustava, pridonosi se kvaliteti i prepoznatljivosti knjižnica u zajednici.

Standardi propisuju, a manifesti i smjernice u području knjižničarstva preporučuju i savjetuju kako bi trebalo urediti praksu da bi školske i narodne knjižnice obavljale svoje poslanje i zadaće.

Bit suradnje narodne i školske knjižnice je poboljšati knjižnične usluge za djecu i mladež u određenoj lokalnoj zajednici.

Veći korak od suradnje je partnerstvo. Možemo reći da je to je pisani ugovor o suradnji i njegov sadržaj, čime se suradnji pridaje nova kvaliteta poznata kao partnerstvo kojemu treba težiti. Za razliku od suradnje, ono obvezuje na uzajamnost djelovanja, a stvoriti obvezu i osigurati kontinuitet u planiranju i realizaciji jedan je od bitnih ciljeva takvog ugovora.

Evidentno je da dokumenti kojima je cilj razvoj suvremenog knjižničarstva za djecu i mladež ne samo podupiru suradnju nego i ističu njezinu neminovnost.

3. NARODNE KNJIŽNICE

3.1. DEFINICIJA NARODNE KNJIŽNICE

Narodna knjižnica ima značajnu ulogu u napretku i razvitku društva i pojedinca te osigurava pristup raspoloživom znanju kako bi korisnik mogao razviti sposobnosti samostalnog doživotnog učenja, uključujući i rasonodu, individualni razvoj i tako dalje.

Dakle, narodna knjižnica je organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.¹

Narodne knjižnice osnivaju svoje prve čitaonice polovicom 19. stoljeća, za vrijeme hrvatskog narodnog preporoda. Od tada se njihova uloga uvelike promijenila, a danas se oslanjaju na međunarodne dokumente o knjižnicama, u koje ubrajamo IFLA/UNESCO-ov Manifest, IFLA-ine smjernice i Kopenhašku deklaraciju, ali i hrvatski Zakon o knjižnicama i Standarde za narodne knjižnice. Razvojna kompetencija temelji se na definiciji da su *narodne knjižnice lokalna središta dostupnosti sadržajno i tehnološki različitih izvora informacija i dokumenata za sve stanovnike i (posebne) skupine uključujući i informacije za i o lokalnoj zajednici*.²

Najveća organizirana mreža narodnih knjižnica u Hrvatskoj su Knjižnice grada Zagreba.

3.2. ULOGE, ZADAĆE I USLUGE NARODNE KNJIŽNICE

Uloge narodne knjižnice mijenjaju se zajedno s društvom koje se globalizira, stoga knjižnica mora ispuniti i uloge koje se javljaju modernizacijom društva. Usluge knjižnica obuhvaćaju sve vrste nastojanja knjižničara da odgovori na potrebe korisnika koristeći se

¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15.

² Narodne knjižnice u okviru strategije kulturnog razvitka Republike Hrvatske (Narodne knjižnice u novoj Europi 5 : utjecaj globalizacije i informatizacije na narodne knjižnice u tranzicijskim zemljama.) Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 2003. Str. 25.

raspoloživim izvorima knjižnice. Strategija razvoja usluga izrađuje se na temelju analiza istraživanja o informacijskim potrebama korisnika i lokalne zajednice. Usluge se pružaju bez izloženosti bilo kakvog oblika pritiska – ideološkog, političkog, komercijalnog ili vjerskog. Također je potrebno postojeće usluge knjižnice nadopunjavati novim, budući da se pojavljuju novi mediji. Danas su već mnoge knjižnice primijenile te nove medije u svom radu kao što je prikazivanje filmova, glazbeni programi, različite promocije i tako dalje. Kvaliteta, ali i kvantiteta, novih usluga knjižnica ovisi o financijskim, prostornim i kadrovskim uvjetima, stoga se knjižnice razlikuju u manjim i u većim sredinama. Novija nastojanja knjižničara teže uvođenju individualiziranim uslugama za korisnike knjižnica. Opet se tu javljaju i usluge za korisnike s bilo kakvim oblikom poteškoća.³

IFLA- in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice donosi sljedeće ključne zadaće vezane uz obavješćivanje, opismenjivanje, obrazovanje i kulturu koje moraju biti jezgrom službi narodne knjižnice:

1. stvaranje i jačanje čitateljskih navika djece od rane dobi;
2. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
3. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj;
4. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;
5. promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
6. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvedbenih umjetnosti;
7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
8. podupiranje usmene predaje;
9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
10. pružanje primjerenih informacijskih usluga lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
11. olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti;
12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.⁴

³ bilo tjelesnih, mentalnih ili socijalnih

⁴ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 106.

3.3. ULOGA NARODNIH KNJIŽNICA U POTICANJU ČITANJA

U više od pet tisućljeća svoga postojanja, knjižnica je prešla dug razvojni put kako bi postala dostupna svim vrstama korisnicima. Nastajanjem angloameričkih *public libraries*⁵ u 19. stoljeću dalo joj je široku kulturnu i obrazovnu ulogu, te njezini korisnici tada postaju i djeca i mladež. Tijekom 20. stoljeća u svakodnevni rad narodnih knjižnica postupno ulaze i obrazovno-poticajni programi. Dakle, suvremena narodna knjižnica omogućuje mladima igru, učenje i zabavu, a ta područja povezuje sa svojim obrazovno-poticajnim programima kao bitne ljudske funkcije koje ne djeluju odvojeno.

Pojavom novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, poput videa, multimedije, interneta, stručnjaci upozoravaju na porast takozvane funkcionalne nepismenosti, opadanje sposobnosti tečnog čitanja, kao i opadanja sposobnosti shvaćanja onoga što mladi pročitaju. Istodobno, svjedoci smo da mladi u današnje vrijeme svoje slobodno vrijeme ne koriste na način kako bi proširili svoja znanja ili pročitali neku dobru knjigu. Dakle, današnja mladež premalo čita, a razlozi tome stoje u prevlasti elektronskih medija.

Mogli bismo reći da je prioritet knjižničnog osoblja i knjižničnih usluga na razini lokalne zajednice i na razini države. Čitanje zapravo predstavlja najvažnije područje djelovanja narodnih i školskih knjižnica.

Velik problem su i adolescenti koji žele biti prepoznati unutar korpusa odraslih korisnika, no bez ograničenja na prijelazu iz dječjeg u odrasli odjel. Oni žele svoj kutak u kojem će biti obrađene njihove teme, žele da se njima u knjižnici bavi kao s grupom, ali žele i svoje slobodno vrijeme provesti uz različite društvene igre. Budući da u adolescentnoj dobi postoji jaka sklonost grupi, ali i istodobno traženje i pronalaženje vlastitog identiteta, ti su zahtjevi potpuno razumljivi. Usluge narodnih knjižnica za djecu i mladež temelje se na Konvenciji o pravima djeteta Ujedinjenih naroda u kojoj se ističe pravo svakog djeteta da u potpunosti razvija svoje potencijale, ima slobodan i besplatan pristup informacijama, gradi i programima uključujući jednake uvjete za sve. Dakle, bez bilo kakvog oblika diskriminacije.

⁵ narodnih, javnih knjižnica

3.4. NARODNE KNJIŽNICE U 21. STOLJEĆU

U IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice narodna knjižnica određena je kao lokalno obavijesno središte, koje svim svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija. Usluge narodne knjižnice su besplatne.⁶ Jezgru službi narodne knjižnice određuju njezini zadaci, koji su vezani uz opismenjavanje, obavješćivanje, ali i uz obrazovanje i kulturu. Ti su zadaci objedinjeni kroz sociološku, kulturološku i edukativnu dimenziju. Za narodnu je knjižnicu bitno kad su joj korisnici djeca jer tako potiče stvaranje i jačanje čitalačkih navika u djece od rane dobi, podupire osobno i formalno obrazovanje na svim razinama, te stvara mogućnost za osoban kreativni razvoj i potiče maštu, kako kod djece tako i kod mladeži. Upravo su zadaće promijenile praksu narodnih knjižnica u svijetu. Dakle, osim što je knjižnica skup knjiga, ona je i mjesto cjeloživotnog učenja. No dječja knjižnica ima ipak kompliciraniju dužnost: prvo treba pronaći čitatelje, koje ne probire već obuhvaća svu djecu na svome području. Također je bitno da knjiga dopre do svakog djeteta i to već onda kad ono poznaje samo govor slika. Kako bi privukla što više djece, dječja knjižnica poseže za različitim atraktivnim sadržajima koji privlače dječju pažnju i znatiželju, a koja su, također, i u skladu s pedagoškim normama.

Razvojem tehnologije postavlja se pitanje ima li narodna knjižnica budućnost ili će je nadvladati dramatičan razvoj u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji? Kako ne bi postale suvišne, narodne knjižnice podupiru informacijsku pismenost bazičnim programima opismenjavanja, služenja računalom i mnogim drugim knjižničnim resursima. Dakle, knjižnica je izvor informacija, kako općih tako i specijalnih, potom informacija o lokalnoj zajednici, ali i političkih, poslovnih i relevantnih za određeno područje. Misija knjižnice je pomoći korisnicima u pronalaženju, vrednovanju i korištenju informacija koje su potrebne za obrazovanje, posao i druge životne sfere. Današnjim korisnicima važan je slobodan pristup informacijama, koje moraju biti pravovaljane. Promjene u knjižničnom poslovanju, nabavi građe i pristupu znanja te elektroničke, virtualne i digitalne knjižnice danas su stvarnost. Izgradnja fonda knjižnice mora se orijentirati prema nabavi multimedijске građe, dostupnosti elektroničkim medijima na internetu te CD ROM bazama podataka. Pretraživanje baza podataka, korištenje web pretraživača i online kataloga donijelo je velike promjene u

⁶ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 105-106.

poslovanju informacijsko-referalne službe knjižnice. Tu je dakako važna i sposobnost knjižničara da razumije promjene u znanstvenim područjima te da se zna u praksi služiti novim tehnologijama i načinima pretraživanja, stoga su današnji knjižničari primorani neprestano stjecati nova znanja kako bi bilo u koraku s korisnicima.

Knjižnica je informacijska, kulturna i obrazovna institucija koja ima značaja prvenstveno za lokalnu zajednicu u kojoj djeluje, no suočena je s mnogih izazovima usvajanja društvenih i ekonomskih trendova u svijetu koji se naglo mijenjaju, osobito u prihvaćanju i primjeni najnovije tehnologije. Elektronički mediji preuzimaju mnoge funkcije knjige i postaju nezaobilazni način prijenosa informacija. Dakle, internet i područje novih tehnologija uzrokuje brze promjene u umrežavanju okoline, stoga knjižnice imaju važno mjesto u poticanju informatičke pismenosti. Tako djeci i odraslima bez računala kod kuće omogućuju pristup novim informacijskim tehnologijama. No, s druge strane, korištenje interneta u knjižnicama otvara pitanje o potrebi filtriranja sadržaja na internetu što od knjižničara zahtjeva dodatne vještine i znanja. Utjecaj interneta i elektronike radikalno se mijenja, a za narodne knjižnice bitno je da se uspješno uključe u te promjene.

Dragutin Katalenac smatra da su novi mediji značajni za knjižnice, te on njihovo mjesto i ulogu dijeli u dvije skupine:

1. novi mediji koji u obliku neknjižne građe proširuju ponudu knjižnica, ali ne utječu na samu bit i njezin tradicionalni koncept djelovanja (poput AV građe: audiograđa, film, kasete...),
2. novi mediji koji revolucioniraju knjižnično poslovanje unoseći suštinske promjene u osnovne funkcije knjižnica (poput: računalo s mrežama, internet, digitalna knjižnica).⁷

Temeljne zadaće narodnih knjižnica za 21. stoljeće definirane su temeljnim dokumentima – IFLA-inim i UNESCO-ovim Manifestom za narodne knjižnice iz 2010. godine (u hrvatskom prijevodu iz 2011.), Deklaracijom iz Copenhagena pod nazivom *Narodne knjižnice i informacijsko društvo*, dokumentom *The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guidelines for Development* iz 2001., *PULMAN Guidelines* iz 2002., a na Hrvatsku se posebno odnose Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj iz 1999. godine, a oni su:

1. podupiranje demokracije i civilnog društva u okvirima informacijskog društva;

⁷ Katalenac, D. Narodne knjižnice i novi mediji: upravljanje novim uslugama u narodnim knjižnicama // Narodne knjižnice u novoj Europi: utjecaj globalizacije i informatizacije na narodne knjižnice u tranzicijskim zemljama: zbornik radova. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 2003. Str. 180.

2. podupiranje ekonomskog i društvenog napretka;
3. osiguranje preduvjeta za programe cjeloživotnog učenja;
4. njegovanje kulturne i jezične raznolikosti u okvirima globalnog informacijskog društva;
5. aktivno djelovanje na suzbijanju društvene isključenosti u odnosu na knjižnice te izgradnja prepoznatljive vizije narodnih knjižnica kao temeljnih informacijskih infrastrukturnih ustanova za 21. stoljeće.

3.5. DJEČJA KNJIŽNICA – ODJEL ZA DJECU I MLADEŽ

Dječje knjižnice, odnosno odjeli za djecu i mladež dio su narodnih knjižnica namijenjeni djeci od rođenja do 15. godine života⁸, ali i svima onima koji su vezani za djecu i dječju knjigu. Knjižni fond uglavnom obuhvaća slikovnice, knjige namijenjene djeci, mladima, nastavnicima i roditeljima te časopise. U tim se knjižnicama osim obvezne lektire mogu naći i izabrane knjige lijepe književnosti, znanstveno popularne knjige i naslovi na stranim jezicima za djecu i mlade, te stručna literatura za odgojitelje, nastavnike i roditelje. Dječje knjižnice važne su za provedbu programa razvijanja kulture čitanja te ostvarivanja potreba i prava djece na informaciju, pismenost, učenje, kulturu, zabavu i osobni razvoj. Programi se ostvaruju kroz pedagoško animatorske aktivnosti koje predstavljaju raznovrsne oblike rada s djecom.⁹

Knjižnične usluge za djecu nikada nisu bile važnije nego danas. Pristup znanju i multikulturnom bogatstvu svijeta, isto kao i cjeloživotno učenje i pismenost, postali su glavnom zadaćom našega društva. Kvalitetna dječja knjižnica je ona koja pruža djeci vještine neophodne za cjeloživotno učenje i pismenost, osposobljavajući ih da sudjeluju i djelatno pridonose životu zajednice. *Knjižnica treba neprestano odgovarati na promjene u društvu te zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe djece, kao i njihove potrebe za zabavom i*

⁸ u IFLA-inim smjernicama za knjižnične usluge za djecu navodi se podatak „djeci školske dobi do trinaeste godine“

⁹ Gradska knjižnica – Odjel za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=270> (18.1.2014.)

razonodom. Svako dijete bi pak trebalo poznavati svoju lokalnu knjižnicu i u njoj se ugodno osjećati te posjedovati vještine neophodne za snalaženje u bilo kojoj knjižnici.¹⁰

Zadaća dječje knjižnice je osiguravanje širokog izbora građe i aktivnosti te pružanje mogućnosti djeci da osjete radost čitanja i uzbuđenje otkrivanja znanja i djela mašte. Djecu i roditelje treba podučavati kako da što bolje iskoriste mogućnosti koje im pruža knjižnica te da razviju vještine korištenja tiskane i elektroničke građe. Narodne knjižnice imaju posebnu odgovornost u podupiranju učenja čitanja i promicanju knjiga i druge građe za djecu. Knjižnica bi morala organizirati posebne događaje za djecu, kao što je pričanje priča i aktivnosti vezane za knjižnične službe i izvore. Djecu treba ohrabrivati da se koriste knjižnicom od malih nogu jer to povećava vjerojatnost da će i ostati korisnici knjižnice. U višejezičnim zemljama treba osigurati knjige i audiovizualnu građu za djecu na njihovu materinjem jeziku.¹¹

Dječja knjižnica treba zadovoljiti potrebe djece, a o tome govori i Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih naroda koja naglašava pravo svakog djeteta da u potpunosti razvije svoje potencijale, pravo na slobodan i besplatan pristup informacijama, građi i programima, pod jednakim uvjetima za sve, bez obzira na dob, rasu, spol, vjersku, nacionalnu ili kulturnu pripadnost, jezik, socijalni status, umne i tjelesne sposobnosti i vještine. Što se tiče ciljnih skupina, dječje su knjižnice, individualno ili grupno, namijenjene sljedećim skupinama: dojenčadi i maloj djeci, djeci predškolske dobi, djeci školske dobi do trinaeste godine, skupinama djece s posebnim potrebama, roditeljima i drugim članovima obitelji, odgojiteljima i učiteljima te drugim odraslim osobama koje rade s djecom, knjigama i medijima.¹²

Ciljevi dječje knjižnice su:

- svakome djetetu osigurati pravo na: informaciju, funkcionalnu, vizualnu, digitalnu i medijsku pismenost, kulturni razvoj, razvoj vještina i navika čitanja, cjeloživotno učenje, kreativne programe u slobodno vrijeme,
- svakome djetetu omogućiti slobodan pristup svim izvorima i medijima,
- organizirati različite aktivnosti za djecu, roditelje, odgojitelje i učitelje,

¹⁰ IFLA- ine smjernice za knjižnične usluge za djecu, Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 1. URL: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (27.1.2014.)

¹¹ Isto, Str. 3-4.

¹² Isto, Str. 5-6.

- omogućiti obiteljima sudjelovanje u životu zajednice,
- osnaživati djecu i zagovarati njihovu slobodu i sigurnost,
- ohrabrivati djecu da postanu samopouzdana i sposobni ljudi,
- zalagati se za mir u svijetu.¹³

Dječjim knjižnicama treba dostatan proračun za održavanje i povećanje kvalitete građe i usluga koje pruža. Proračun se može nadopuniti vanjskim izvorima financiranja, kao što su npr. državna potpora, potpora kulturnih organizacija, potpora izdavača, sponzorstva, potpora nevladinih udruga, donacije fondacija. Što se tiče građe, dječje knjižnice trebaju imati raznoliku razvojno primjerenu građu, u svim formatima. To uključuje tiskanu građu (knjige, časopise, stripove, brošure), audiovizualnu i elektroničku građu (CD-i, DVD-i, kasete), igračke, edukativne igre, računala, softvere i pristup internetu. Prilikom izgradnje zbirke i razvijanja usluga, knjižničari trebaju odabirati građu koja je: visoke kvalitete, primjerena dobi korisnika, suvremena, odraz raznolikih vrijednosti i mišljenja, odraz kulture lokalne zajednice i uvod u globalnu zajednicu. Bez obzira na dob, djeca bi trebala knjižnicu doživljavati kao otvoreno, uzbudljivo, privlačno i sigurno mjesto. U idealnim okolnostima, knjižnice bi za usluge namijenjene djeci trebale imati zasebni prostor koji se lako prepoznaje, npr. posebno je namješten, uređen i obojen te se razlikuje od drugih dijelova knjižnice. Knjižnice su javno mjesto na kojem se djeca mogu susretati osobno ili u svijetu računala.¹⁴

Uslugama za djecu treba pridavati jednaku važnost i jednako ih tretirati baš kao i usluge za odrasle. Dječje knjižnice trebaju zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe, kao i potrebe za zabavom i razonodom djece u zajednici tako da: posuđuju raznoliku građu, pružaju informacije i referentne usluge, pomažu djeci pri odabiru građe, uključuju djecu u odabir građe i razvoj knjižničnih usluga, organiziraju poduku za stjecanje vještina neophodnih za snalaženje u knjižnici i informacijsko opismenjivanje, motiviraju tj. promiču čitanje, organiziraju kreativne programe i pričanje priča, educiraju roditelje, odgojitelje i učitelje, osiguravaju referentnu literaturu i obrazovanje za odgojitelje, učitelje i knjižničare te podupiru organizacije i ustanove u zajednici i s njima surađuju.¹⁵

Povezivanje i suradnja s drugim organizacijama i ustanovama u lokalnoj zajednici važna je i korisna. Škole su važni partneri. Školska knjižnica podupire obrazovni proces, a

¹³ Isto, Str. 7.

¹⁴ Isto, Str. 8-10.

¹⁵ Isto, Str. 10-11.

dječja knjižnica usmjerena je na samoobrazovanje i čitanje iz razonode. Više o suradnji između školske i narodne knjižnice bit će riječi u nastavku ovoga rada. Ambulante, dječji vrtići i druga mjesta gdje se skrbi o djeci, neophodni su i dobrodošli partneri, naročito u aktivnostima promicanja čitanja među djecom, roditeljima i osobama koje se profesionalno bave djecom.¹⁶

Pozitivna slika dječjih knjižnica u javnosti postaje sve važnija. Čitanje i pismenost vještine su neophodne za komunikaciju i zbog toga se u javnosti to mora stalno isticati. Za učinkovito i profesionalno djelovanje dječje knjižnice potrebni su obrazovani i predani dječji knjižničari. Poželjne su sljedeće vještine: entuzijizam, dobre komunikacijske vještine, sposobnost suradnje s pojedincima i u timskom radu, te sposobnost rješavanja problema, sposobnost povezivanja i suradnje, poduzetnost, prilagodljivost i otvorenost za novine, sposobnost analiziranja korisničkih potreba, planiranja, rukovođenja i procjenjivanja usluga i programa, želja za usvajanjem novih vještina i profesionalnim razvojem. Dječji knjižničari bi također trebali poznavati i razumjeti: dječju psihologiju i razvoj, teorije razvoja čitanja i promocije čitanja, umjetničke i kulturne mogućnosti, sadržaje u knjigama za djecu i na drugim medijima.¹⁷

Važno je da su oni koji provode usluge za djecu uključeni u planiranje aktivnosti knjižnice kao cjeline. Na taj se način osigurava uključenost usluga za djecu u opće ciljeve i dugoročne planove knjižnice. Pouzdane informacije o poslovanju neophodne su za procjenjivanje i unapređivanje službi i usluga.¹⁸

3.5.1. Knjižnične usluge namijenjene mladeži

Prve Smjernice za knjižnične usluge za mladež nastojale su ukazati na potrebu pružanja knjižničnih usluga mladima kao posebnoj korisničkoj skupini, budući da su se knjižničari suočavali s pojavom gubitka članstva mladih osoba. Uzrok tome vidjeli su u klasičnoj podjeli na dječje odjele ili knjižnice i odjele za odrasle, koji nisu dovoljno odgovarali na prava i potrebe mladih. U Hrvatskoj se krajem devedesetih godina pojavljuju prvi knjižnični programi za mlade, a prvi poseban odjel otvoren je 2000. godine u Knjižnici

¹⁶ Isto, Str. 12.

¹⁷ Isto, Str. 13-14.

¹⁸ Isto, Str. 15.

Medveščak u Zagrebu, a 2003. godine pri Gradskoj knjižnici “Ivan Goran Kovačić” u Karlovcu otvara se i prva knjižnica i čitaonica za mlade. Kroz ta tri organizacijska koncepta realiziraju se usluge i programi za mlade. U razdoblju od izdanja prvih Smjernica 1996. godine do danas, u području knjižničarstva dogodile su se velike promjene na svjetskoj i hrvatskoj razini, posebno one vezane uz internet i nove informacijsko komunikacijske tehnologije.

Dajana Brunac naglašava da se u Smjernicama za knjižnične usluge za mladež osim sadržaja vezanih uz nove informacijsko komunikacijske tehnologije, naglašava i važnost planiranja i vrednovanja knjižničnih usluga za mlade te odgojno obrazovna i društvena uloga knjižnice. Sam tekst Smjernica naglašava važnost uključivanja mladih u sve faze razvoja knjižničnih usluga, od planiranja i ostvarivanja do vrednovanja. Na taj način knjižnica postaje mjesto gdje mladi ostvaruju svoja prava i potrebe. Knjižnične usluge za mlade trebale bi se razvijati unutar deset osnovnih ciljeva, koji obuhvaćaju pravo na slobodan pristup građi i izvorima informacija, upućenost u dobru praksu, pravednu raspodjelu sredstava, osoblje koje posjeduje primjerena znanja i vještine, suvremenu građu, osposobljavanje mladih za korištenje građe, njihovo sudjelovanje u planiranju i provedbi programa i usluga, primjeren prostor i suradnju s drugim ustanovama i organizacijama u zajednici. Kao dobni okvir za knjižnične usluge za mlade uzima se dob između dvanaeste i osamnaeste godine. Taj dobni raspon može se proširiti na dob iznad osamnaest godina, ovisno o zemlji i kulturi, s obzirom na različitost sredina u kojima knjižnice djeluju. Knjižnica treba osigurati građu zanimljivu mladima u cilju poticanja čitanja, poticanja cjeloživotnog učenja i pismenosti te zadovoljavanja obrazovnih potreba mladih. Smjernice preporučuju raznovrsnu tiskanu i neknjižnu građu, s naglaskom na stripovima, romanima popularnih žanrova i suvremenoj popularnoj glazbi. Sudjelovanje mladih u svim fazama knjižničnih aktivnosti naglašava se i u preporučenim uslugama i programima, počevši od slobodnog pristupa internetu, što je očekivano s obzirom na razvoj novih tehnologija i globalnu umreženost. Potrebe mladih su jedinstvene. Poštivati te potrebe znači razumjeti ih i prihvatiti te osigurati mladima usluge koje pomažu zadovoljavanju tih potreba. Knjižnice trebaju osigurati odgovarajuću građu, prostor i pristup tehnologiji. Uvažavajući razvojni pristup i donoseći primjere dobre prakse, Smjernice donose objašnjenje da mladi moraju biti uključeni u planiranje i implementiranje usluga kao aktivni sudionici te knjižničarima daju upute kako to ostvariti.¹⁹

¹⁹ Brunac, D. Recenzija Smjernica za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1, 2010. Str. 135-142. URL: hrcak.srce.hr/file/123486 (28.1.2014.)

4. ŠKOLSKE KNJIŽNICE

4.1. ŠKOLSKE KNJIŽNICE U KNJIŽNIČNOM SUSTAVU

Školske knjižnice zauzimaju posebno mjesto u knjižničnom sustavu. One po svojoj namjeni, korisnicima i građi predstavljaju posebnu vrstu knjižnica, sastavni su dio škole kao i svaka učionica ili radni kabinet. Školska knjižnica je zapravo sastavni dio nastavnog procesa. Kroz povijest je osiguravala knjižničnu građu za učenike i nastavnike radi podupiranja nastavnog programa i njegova proširenja. Danas je uloga školske knjižnice postala složenija, a u budućnosti će imati još važniju ulogu u svojoj školskoj zajednici. Školske knjižnice služe potrebama korisnika unutar jedne ustanove te zbog toga možemo reći da su to knjižnice zatvorenog tipa. U mjestima gdje nema javne knjižnice, školska knjižnica može preuzeti i ulogu javne knjižnice.

No, školske knjižnice su ujedno i sastavni dio knjižnične službe čitave zemlje i užeg područja. Kao i ostale opće te specijalne knjižnice i školske knjižnice moraju davati kvalitetnu knjižničnu uslugu, moraju se pridržavati knjižničarskih normi te biti stručno uređene po propisima.

Školske se knjižnice svojom djelatnošću uklapaju u knjižnični sustav određenog područja i usko surađuju s matičnom knjižnicom svojeg područja (ako postoji), ali i s drugim knjižnicama. Školske knjižnice obuhvaćene su matičnom službom čime se uključuju u jedinstveni knjižnični sustav te istovremeno svim građanima omogućuje da se koriste knjigama i ostalom knjižničnom građom. Poslovi matične službe obuhvaćaju naročito: organizirano i stalno proučavanje pitanja od interesa za bibliotečnu djelatnost u cjelini, razmatranje pitanja od zajedničkog interesa za bibliotečnu djelatnost na određenom području, odnosno za pojedinu vrstu biblioteka, unapređivanje organizacije i metoda rada u bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekarskoj struci, izrađivanje stručnih prijedloga za širenje mreže biblioteka, pružanje stručne pomoći i davanje uputa za rad bibliotekama, vršenje stručnog nadzora nad obavljanjem bibliotečne djelatnosti, praćenje i usklađivanje rada biblioteka te poticanje njihove međusobne suradnje i organiziranje stručnog usavršavanja bibliotečnih radnika.²⁰

Školska knjižnica može tražiti od matične knjižnice stručni savjet i pomoć u svim područjima svoje djelatnosti, a zadaća je matične knjižnice da utječe na kvalitetu rada školske knjižnice.

²⁰ Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Zagreb : Školska knjiga, 1993. Str. 1.

Školske knjižnice su ustanove koje pripadaju prosvjetnoj, društvenoj i kulturnoj službi. Tu je važno spomenuti održavanje stručnih seminara za voditelje školskih knjižnica, a također se održavaju različita stručna savjetovanja o problematici školskih knjižnica, publiciraju se priručnici za knjižničare, izrađuju norme i standardi za rad školskih knjižnica. Sve navedeno predstavlja zalaganje društva na unapređivanju rada školskih knjižnica i poticanju njihove aktivne uloge u procesu obrazovanja i odgoja u suvremenim školama u Republici Hrvatskoj.

Nacionalna udruga koja se bavi školskim knjižničarstvom je HUŠK (Hrvatska udruga školskih knjižničara), dok su UNESCO, IFLA, IASL (International Association of School Librarianship) i ENSIL (European Network for School Libraries and Information Literacy) međunarodne udruge.

4.2. RAD, DJELATNOSTI I ULOGE ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Školska knjižnica je informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole. Školska knjižnica je organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i permanentnog obrazovanja. Djelatnost školske knjižnice je dio odgojno-obrazovnog i knjižničnog sustava i izravno je uključena u nastavni proces i učenje, a djelatnosti obuhvaćaju:

- neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost,
- stručno-knjižničnu i informacijsko-referalnu djelatnost,
- te kulturnu i javnu djelatnost.²¹

Mogli bismo reći da školska knjižnica pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informacijama. Školska knjižnica omogućuje učenicima stjecanje vještina za doživotno učenje, razvija njihovu maštu i pomaže im da postanu odgovorni građani.²²

²¹ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (29.1.2014.)

²² IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 1999. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (29.1.2014.)

Sastavni dio godišnjeg plana i programa rada škole je i plan i program rada školske knjižnice. On se donosi godišnje i čini ozbiljan pristup „temeljen na školi“.²³

Osnovna djelatnost školske knjižnice je neposredan rad s učenicima. Osim odgojno – obrazovne djelatnosti i svih njezinih aspekata (rad s učenicima; suradnja s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima; te pripremanje, planiranje i programiranje odgojno-obrazovnog rada), u djelatnosti spada i stručna, kulturna i javna djelatnost (obuhvaća organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja te suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme), zatim djelatnosti oko knjižnične građe (mora biti usklađena s nastavnim planom i programom škole te obuhvaćati građu i za učenike i za nastavnike), kao i djelatnosti knjižničnog osoblja (poučava učenike samostalnom radu na izvorima informacija, omogućuje korisnicima najveću moguću upotrebljivost fonda te ima obvezu stalnog usavršavanja).²⁴

Odgojno-obrazovna djelatnost je osnovna djelatnost školske knjižnice i predstavlja 60% cjelokupne djelatnosti, a 40% su stručni knjižnični poslovi, kulturna i javna djelatnost te stručno usavršavanje.²⁵

Iznimnu važnost za rad i organizaciju školskih knjižnica ima „Standard za školske knjižnice“, koji po prijedlogu Hrvatskog knjižničnog vijeća propisuje ministar prosvjete i športa. Njime se određuju minimalni uvjeti glede knjižnične građe, knjižničnog osoblja, prostora i opreme za obavljanje djelatnosti knjižnica u osnovnim i srednjim školama te se utvrđuju stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitetne knjižnične djelatnosti.²⁶

Mogli bismo reći da su zadaće, odnosno temeljne uloge školske knjižnice:

- sastavni je dio odgojno-obrazovnog procesa,
- podržava obrazovne ciljeve onako kako su zacrtani u nastavnom planu i programu škole i njenim zadaćama,
- pruža obavijesti i spoznaje bitne za uspješno uključivanje u suvremeno društvo koje se temelji na znanju i informacijama,
- mjesto je gdje učenici stječu vještine za učenje kroz cijeli život, razvija njihovu maštu i osposobljava ih za život odgovornih građana,

²³ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2004. Str. 81.

²⁴ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (29.1.2014.)

²⁵ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 85.

²⁶ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (29.1.2014.)

- promiče čitanje, izvore i službe školske knjižnice u školi i izvan nje.²⁷

Školska knjižnica je stvaralačka radionica u cilju unapređivanja odgojno-obrazovnog rada te promicanja kulture, znanosti i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Ona nije više namijenjena samo za posuđivanje lektire, kao u tradicionalnoj školi, jer se u novoj školi transformira u središte i izvor najraznovrsnijih spoznaja, čime zadovoljava potrebe učenika i zahtjeve svih nastavnih predmeta.²⁸

4.3. ODGOJNO-OBRAZOVNI RAD S UČENICIMA

Mjesto školske knjižnice u obrazovnom procesu klasična razmišljanja definiraju ga kao mjesto na kojem se posuđuju knjige i mjesto koje je usko vezano uz nastavu književnosti. Takva razmišljanja danas se mijenjaju jer suvremena pedagogija inzistira na promjenama i inovacijama. U novim se okolnostima od odgoja i obrazovanja očekuje da zadovolji potrebe pojedinca radi razvoja njegove osobnosti, te da mu pruži odgovore na osnovna životna pitanja. Sve je manje riječi o prenošenju činjeničnog znanja, a sve više o osposobljavanju pojedinca za samostalno učenje, o sposobnosti da dođe do potrebnih informacija te da se s tim informacijama zna služiti u svakodnevnom životu. Školska knjižnica tako zrači pozitivnim, suradničkim i prijateljskim ozračjem. Takvo ozračje potiče učenika na učenje, a knjižničara na djelotvorno i kreativno poučavanje. Školska knjižnica ima široke mogućnosti pedagoškog utjecaja koji se funkcionalno uklapaju u nastavni proces, te je sposobna da raznim oblicima svojih djelatnosti sve nastavne predmete i stupnjeve obrazovanja opskrbljuje knjižnom i nekknjižnom građom.

Odgojno-obrazovni rad s učenicima možemo podijeliti na pedagoški rad s učenicima koji može biti individualni rad s učenicima i grupni rad, te rad vezan uz odgoj i obrazovanje.

U neposrednu pedagošku djelatnost školskog knjižničara s učenicima ulazi:

- upoznavanje učenika s knjigom i knjižnicom,
- razvijanje čitateljske sposobnosti učenika,

²⁷ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 1999. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (29.1.2014.)

²⁸ Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Filozofski fakultet, 2005. Str. 28.

- upućivanje u načine i metode s istraživačkim zadacima (upute u svezi rada na izvoru informacija, uporabe leksikona, enciklopedija, rječnika),
- učenje učenika da se služe knjigom kao izvorom znanja,
- osposobljavanje učenika za usmeno i pismeno interpretiranje izvora znanja,
- obogaćivanje jezičnog izraza učenika,
- organiziranje nastavnih sati u knjižnici,
- organiziranje rada s učenicima u produženom boravku,
- rad s učenicima u dopunskoj i dodatnoj nastavi,
- pomaganje učenicima u pripremi i obradi zadane teme ili referata,
- pomoć pri obradi programa školske lektire,
- rad na kreativnom provođenju slobodnog vremena mladih,
- razvijanje kulture čitanja i kulture ponašanja.²⁹

Važnu ulogu knjižnica ima u radu s nadarenim učenicima, ali i s onima koji imaju poteškoće. Nadareni učenici su skloni samostalnom radu i istraživanju i to daje osobitu draž u radu s tim učenicima. U komunikaciji s učenicima s teškoćama u razvoju dobri rezultati postižu se u suradnji s defektologom.

Školske knjižnice kompetentno preuzimaju odgovornost za prilagodbe novim načinima učenja. Kurikulumsko djelovanje očituje se u novim programima obrazovanja korisnika, timskom ostvarenju programa sa suradnicima različitih struka, zajedničkim kreiranjem suradničkog ozračja za učenje sa svrhom usvajanja novih znanja i razvijanja istraživačkih vještina učenika.³⁰

4.4. AKTIVNOSTI ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Knjižničar mora korisnike knjižnice redovito obavještavati o aktivnostima i uslugama koje im školska knjižnica nudi. Najčešće aktivnosti školske knjižnice su pričanje priča (veće knjižnice mogu primijeniti dva oblika pričanja priča: od toga je jedan namijenjen manjim učenicima, a drugi starijim), rad s literarnom i dramskom grupom, usmeni i pismeni prikazi

²⁹ Blažeković, T.; Furlan, B. Nav. dj. Str. 48.

³⁰ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2012. Str. 25.

djela, izložbe, razgovori o knjigama, književne večeri, izrađivanje plakata, gostovanja, književni, umjetnički i znanstveni susreti, predavanja, radionice, filmske i video projekcije, predstave, razne manifestacije kao što su npr. Mjesec hrvatske knjige, sajam knjiga, izdavanje tiskovina, razna školska natjecanja u primjeni znanja i sl.

Rad s cijelim razredom ili čak više razreda vrlo je uspješan i praktičan način da se knjiga približi učenicima. O veličini knjižnice i afinitetima knjižničara ovisi koliko se ti oblici rada mogu razvijati u školskoj knjižnici.

Članovi dramske grupe izvode neko dramsko djelo pripremljeno u knjižnici, a često se uz to djelo dodaje i neka recitacija te se na taj način mogu produbiti mnoge nastavne teme.

U literarnoj grupi također se izvode razna djela. U njezinom radu mora biti prisutan nastavnik ili knjižničar. Ponekad se na sastanke literarnih grupa pozivaju autori, a mogu se izvoditi i govorne vježbe i razne druge aktivnosti u vezi s određenim umjetničkim djelom. Učenici se na taj način uče diskusiji, razvijanju vlastitog mišljenja i književnog ukusa, poštivanju tuđeg mišljenja. Ponekad učenici sastavljaju i pismene prikaze djela.

U knjižnici se uz pomoć knjižničara može obavljati još jedna korisna djelatnost za učenike, a to je prevođenje. Učenici koje zanimaju strani jezici u dogovoru s predmetnim nastavnikom i knjižničarom biraju djela čija poglavlja i/ili veće cjeline zatim prevode.

Svaka knjižnica mora imati izložbeni prostor. Izložbe knjiga u knjižnici mogu biti povremene i stalne. Veće izložbe su one povremene koje knjižnica postavlja obično jednom godišnje. Tema takvih izložbi je obično šira i obuhvaća veći broj knjiga. Stalne izložbe knjižnica organizira kontinuirano, u prostoru unutar, ili izvan knjižnice.

Svaka školska knjižnica prima više dječjih časopisa i novina. U takvim publikacijama ima niz priloga, tekstovnih i likovnih, koji su namijenjeni dječjoj razonodi i kao pomoć pri učenju, te su ponekad napisani s namjerom da potaknu dijete na razmišljanje ili da nešto više sazna iz nekih područja.³¹

³¹ Blažeković, T.; Furlan, B. Nav. dj. Str. 24.

4.5. ŠKOLSKI KNJIŽNIČAR

U školskoj knjižnici stručne poslove obavlja stručni suradnik - *školski knjižničar*, prema Zakonu o osnovnom školstvu, Zakonu o srednjem školstvu i Zakonu o knjižnicama.

Školski knjižničar ostvaruje program rada u suradnji s učiteljima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima, ravnateljem, roditeljima i ustanovama koje se bave obrazovanjem i odgojem djece i mladeži. Školski knjižničar provodi i program poučavanja učenika za samostalni rad na izvorima informacija i znanja u knjižnici i omogućuje korisnicima najveću moguću upotrebljivost fonda.³²

Školski knjižničar, kojeg slobodno možemo nazvati i menadžerom, je osoba koja vodi knjižnicu, upravlja njome i brine o potrebama svojih korisnika. Važno je da školski knjižničar zna upravljati školskom knjižnicom odnosno da ima uvijek pravu informaciju s pravom vrijednošću na pravom mjestu i s pravom promocijom. Školsku knjižnicu bi trebalo razvijati kao menadžersku kuću u kojoj planiranjem, organiziranjem, kontrolom, odlučivanjem, komuniciranjem, motiviranjem i inoviranjem raste znanje. A razvoj treba temeljiti upravo na tom znanju, poticati istraživački pristup i učeničke projekte i njihove kompetencije, osposobljavati ih za procjenu samostalnog rada i tako doći do škole uspjeha za sve.³³

Školski knjižničar neće više moći biti samo nastavnik, suradnik i profesionalac u knjižničarskoj struci. Danas se javljaju novi položaji, uloge, mogućnosti, obveze i odgovornosti individualnog razvoja koji školskog knjižničara promiču u menadžera, osobu koja voli promjene, koja je sposobna nove situacije pretvoriti u mogućnosti. Kao menadžer školski knjižničar prihvaća i provodi osnovna načela menadžmenta koja govore o poštivanju i povjerenju prema suradnicima, jačanju osjećaja samovrijednosti i sposobnosti promocijskog komuniciranja i promišljanja zajedničkih ciljeva. Kako bi dobio nove korisnike i održavao zadovoljstvo postojećih školski knjižničar mora biti dobar sugovornik, predavač, diplomat, rukovoditelj i tehnolog, pravi profesionalac s pouzdanim vještinama u svakodnevnom radu. Njegova najvažnija vještina je znati se reklamirati, ne izolirati se, biti proaktivan u ponudi informacija i imati povjerenja u proces. On je zapravo taj zbog kojeg postoje školske knjižnice i školski knjižničari.

³² Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (1.2.2014.)

³³ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 144.

Kao dio marketinške strategije, odnosi s javnošću potpuno su zanemareno područje školske knjižničarske prakse. Školski knjižničar ima zadaću poboljšati današnji nezadovoljavajući ugled školske knjižnice. U području stvaranja povoljnog publiciteta i ugleda primarni su uslužnost i susretljivost školskog knjižničara. Ostvariti te aktivnosti moguće je planiranim programima komuniciranja kao što su seminari, tribine, diskusija, okrugli stol, simpoziji i sl. Školski knjižničar promotor je školske knjižnice. Svrha promocije je razvijanje spoznaje o postojanju usluga i poticanje na njihovu uporabu. Krajnji cilj je stvoriti željenu sliku o školi i njezinoj knjižnici. Krajnji cilj „marketinškog ciklusa“ je zapravo transfer znanja. Školska knjižnica postaje mjesto promoviranja cjeloživotnog učenja, koje se temelji na učiti kako učiti.³⁴

Školski knjižničar kao stručni suradnik ima obavezu stalnog stručnog usavršavanja koje obuhvaća:

- permanentno stručno usavršavanje iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti,
- praćenje literature iz pedagogije, dječje literature i literature za mladež,
- sudjelovanje na stručnim školskim sastancima i sastancima školskih knjižničara,
- sudjelovanje na seminarima i savjetovanjima za školske knjižničare.³⁵

Školski knjižničar je ključna komponenta programa rada školske knjižnice u suvremenoj školi. Dva razloga tome su što je on tvorac programa rada (na osnovi suvremenih znanstvenih spoznaja stvara najpovoljnije uvjete za poticajno odgojno i radno okruženje u školskoj knjižnici) te se ni najbolji teorijski postavljen program rada ne može realizirati bez školskoga knjižničara.³⁶

Knjižničar bi trebao prije svega biti dobar pedagog budući da je u stalnom doticaju s djecom, ali svakako i glavni pokretač i motivator učenika u korištenju usluga knjižnice. On rukovodi cjelokupnim radom u knjižnici, u dogovoru s nastavnicima nabavlja knjige i ostalu potrebnu građu, izrađuje kataloge, pomaže učenicima pri izboru knjiga, surađuje s drugim knjižnicama, organizira sve ostale knjižnične aktivnosti te vodi cjelokupan administrativni posao knjižnice. Školske knjižnice najčešće imaju po jednog zaposlenog knjižničara.

³⁴ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 142-143.

³⁵ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (1.2.2014.)

³⁶ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 26.

Knjižničari u školskim knjižnicama trebaju biti svjesni značaja i uloge školske knjižnice i svog stručno-pedagoškog rada u procesu odgoja i obrazovanja. Odstupanjem od klasičnog te podržavanjem inovacija moguća je bolja suradnja i povezanost između učenika, nastavnika i školskog knjižničara.

Uspješna školska knjižnica, a time i uspješan knjižničar je onaj kojemu je knjižnica stalno puna, kad jednako dobro surađuje sa svim korisnicima, kada je maksimalno uključen u odgojno-obrazovni proces i školski kurikulum te kada stalno i dobro komunicira sa suradnicima i kada vidi smisao stručnog usavršavanja i profesionalnog rasta.

4.6. SURADNJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE S UČITELJIMA, STRUČNIM SURADNICIMA I RODITELJIMA

Rad s osobljem u školskim knjižnicama podrazumijeva stručnu suradnju knjižničara s učiteljima razredne i predmetne nastave, a osobito s učiteljima hrvatskog jezika i likovnog odgoja, ravnateljem i stručnim suradnicima. Suradnjom se puno toga može postići i ona je osnovni uvjet da neka knjižnica funkcionira dobro i kvalitetno. Suradnja s ravnateljem i stručnim suradnicima ostvaruje se na utvrđivanju plana nabave stručne metodičko-pedagoške literature. Budući da je školska knjižnica informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte, knjižničar mora imati interdisciplinarni i intermedijalni pristup u rješavanju problema.

Suradnja s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u školskoj knjižnici obuhvaća suradnju s učiteljima odnosno nastavnicima svih nastavnih predmeta i odgojnih područja pri nabavi svih vrsta knjižnične građe, timski rad na pripremi nastavnih sati i kreativnih radionica, suradnju knjižničara i nastavnika odnosno učitelja pri izvođenju pojedinih nastavnih sati, suradnju s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima na programima iz područja odgoja mladeži, mentorski rad, timski rad na izradi višegodišnjeg plana razvoja školske knjižnice, suradnju sa stručnim aktivima.³⁷

Školski knjižničar osim što surađuje s učiteljima i stručnim suradnicima surađuje još i sa roditeljima. U stvaranju čitalačkih navika i čitalačkog ukusa učenika, roditelji imaju vrlo važnu ulogu. Roditelji bi svakako svojim primjerom trebali pokazati djetetu koliko je knjiga i

³⁷ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (1.2.2014.)

čitanje važno za svakodnevno i cjeloživotno obrazovanje. Roditelji su ti koji odlučuju hoće li svojem djetetu kupiti knjigu, hoće li ih možda preplatiti na neki časopis ili novine, koje priručnike će mu kupiti, čitati djetetu priče, poticati ih da sami čitaju i zajedno stvarati kućnu biblioteku. Knjižničar bi trebao savjetovati roditelje koje knjige bi bile prikladne za dob njihovog djeteta, tumačiti im prednosti dobre knjige. Knjižničar može roditeljima savjetovati koju knjigu da poklone svom djetetu za rođendan ili za neku drugu prigodu. On potiče roditelje da razgovaraju s djecom o pročitanim knjigama, da se zanimaju za literaturu koju dijete čita, da saznaju koji pisac je njihovom djetetu najmiliji, ali isto tako knjižničari upućuju roditelje da zabranjuju svojoj djeci da po knjigama crtaju, da ih podcrtavaju, da izrezuju slike itd. Knjižničar može roditeljima dati odgovor na pitanje kako se pedagoški odnositi prema djeci i kako bolje upoznati svoju djecu. On razgovara s roditeljima, upućuje ih na pedagošku literaturu itd. U plan rada školske knjižnice uvršteni su sastanci s roditeljima na kojima im knjižničar govori o knjižnici, knjizi i o svemu što je u vezi s razvijanjem čitalačkih navika kod djece.³⁸

Kvalitetna i kontinuirana suradnja s učiteljima i stručnim suradnicima obuhvaća: pedagošku pomoć pri izradi i realizaciji nastavnih sadržaja i sadržaja slobodnih aktivnosti, suradnju s nastavnicima i učenicima u kreiranju satova, suradnju s razrednikom i pedagogom u pripremi i provedbi roditeljskih sastanaka, suradnju s nastavnicima pri nabavi građe, suradnju s ravnateljem i stručnim suradnicima pri nabavi stručne metodičko-pedagoške literature i ostale vrste knjižne i neknjižne građe, te upoznavanje Nastavničkog vijeća s IFLA-inim i UNESCO-ovim Manifestom za školske knjižnice i Smjernicama za rad školskih knjižnica.

4.7. NABAVA GRAĐE ZA ŠKOLSKU KNJIŽNICU I OMJER KNJIGA

Nabava građe uvjetuje kvalitetu usluge koju knjižnica može dati svojim korisnicima. Knjižnica nabavlja građu za učenike i nastavnike. Posebna pažnja posvećuje se nabavi knjiga koje čine obveznu školsku lektiru. Knjižničar u suradnji s nastavnicima materinjeg jezika odlučuje o djelima koje će knjižnica nabaviti. Obično se građa nabavlja u većem broju

³⁸ Blažeković, T.; Furlan, B. Nav. dj. Str. 28.

primjeraka kako bi što više djece moglo čitati neku knjigu otprilike u isto vrijeme, no to sve ovisi o materijalnim sredstvima škole.

Ako škola nema dovoljno sredstava, nastavnici se međusobno dogovaraju koja će djela čitati učenici pojedinih razreda i odabrati djela s kojima se slaže većina nastavnika. Najčešće se nabavlja po 20 primjeraka školske lektire, budući da razredi obično imaju manje od 40 učenika. Općenito se računa da se tokom školske godine u svakom razredu pročita 8-10 djela iz obvezne lektire. Ako svako djelo nabavimo u 20 primjeraka, problem školske obvezne lektire može se riješiti sa 1600 svezaka. Mnoge škole imaju znatno više svezaka u knjižnici, a nisu riješile problem obvezne lektire. Škola koja nije riješila taj problem, nije ispunila prvi i najvažniji zadatak u nabavnoj politici školske knjižnice.

Osim obvezne školske lektire knjižni fond školske knjižnice treba sadržavati i beletristička djela, popularno-znanstvenu literaturu, različite priručnike, periodiku itd. Bitan dio knjižnog fonda školske knjižnice svakako su enciklopedije, leksikoni, rječnici, atlasi, pravopisi i druga slična izdanja koja služe učenicima kao izvori informacija kod izrade različitih školskih zadataka. Takve se knjige ne posuđuju izvan prostorija školske knjižnice već ih je moguće koristiti samo u školskoj čitaonici. Važno je da su takvi priručnici učenicima i učiteljima uvijek na raspolaganju. Školska knjižnica mora posjedovati i građu na stranim jezicima koji se uče u školi. Knjige na stranim jezicima potiču učenike na učenje stranih jezika, a nastavnicima daju prikladnu građu da svoj predmet učine privlačnijim.

Pretplatom na određene časopise i novine, školska knjižnica obično zadovoljava potrebe škole za periodikom. To su dječji časopisi iz različitih područja života, umjetnosti i znanosti, tehnički ili prirodoslovni časopisi. Periodika je glavni dio knjižnog fonda učeničke čitaonice. Svaka školska knjižnica trebala bi posjedovati ostali knjižnični materijal u kojeg ubrajamo filmove, CD-ove, DVD-ove, slike, razglednice, fotografije, zvučne snimke različitih priča, recitacija, prikaza književnih djela koja se obrađuju u školi i sl.

U knjižnici osnovne škole je 60% knjiga za lektiru, a 40% stručnih i ostalih knjiga. U knjižnici srednje škole je 50% knjiga za lektiru, a 50% stručne literature (razmjerna zastupljenost svakog stručnog predmeta u nastavi). 5-10% knjižnične građe čini referentna zbirka (enciklopedije, leksikoni, rječnici, bibliografije i sl.) 10% građe čini pedagoško-metodička literatura potrebna za izvođenje nastave i stalno stručno usavršavanje nastavnika te literatura iz knjižničarstva i informacijskih znanosti.³⁹

³⁹ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (1.2.2014.)

4.8. SUVREMENA ŠKOLSKA KNJIŽNICA

Govoriti o suvremenoj školskoj knjižnici i njezinoj ulozi u obrazovanju možemo ako:

- je pristupačna svim učenicima, nastavnicima, stručnim suradnicima i ostalim djelatnicima škole,
- osposobljava učenike za samostalan rad,
- budi interes i radoznalost,
- stvara naviku i potrebu čitanja i praćenja literature,
- obrazuje korisnike za služenje knjižnično-bibliografskim pomagalicama,
- stvara navike i vještine služenja svim izvorima informacija i znanja,
- upoznaje korisnike s mogućnostima knjižnice i bazama podataka, osobito nastavnike i stručne suradnike,
- stvara uvjete za učenje učenja,
- proizvodi izvore informacija,
- organizira i pomaže rad izvan nastavnih aktivnosti,
- razvija metode i tehnike samostalnog obrazovanja,
- organizira i sudjeluje u aktivnostima s nadarenim učenicima,
- sadržajem i opsegom fonda udovoljava suvremenim zahtjevima nastavnih planova i programa i individualnih interesa korisnika,
- osigurava uvjete za suvremenu nastavu i učenje,
- ostvaruje korelaciju nastavnih predmeta i područja,
- omogućuje stručno, cjeloživotno obrazovanje nastavnika i stručnih suradnika,
- uvodi inovacije u nastavu,
- omogućava pristup svim izvorima znanja,
- osigurava slobodan pristup znanju.⁴⁰

Suvremena školska knjižnica mora biti opremljena svom knjižničnom građom koja je potrebna učenicima i nastavnicima jedne škole kao i ostalim pomagalicama te na taj način svakodnevno poboljšavati odgojno-obrazovni proces učenika kao i stručno napredovanje nastavnika.

⁴⁰ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 52-53.

5. SURADNJA NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE

5.1. POJAM SURADNJE I PARTNERSTVA

Suradnja označuje zajednički rad ili sudjelovanje radom ili djelatnošću na kakvom projektu, planu ili općem djelovanju, dok je suradnik onaj koji s kim surađuje, koji obavlja zajednički posao ili radi na zajedničkom projektu. Partnerstvo pak označuje sudioništvo u igri ili u poslu; ortaštvo.⁴¹ Suradnja podrazumijeva povremene, spontane i nenadane zajedničke aktivnosti, dogovorene bez sustavnog planiranja vezanog uz školski kurikulum. Partnerstvo znači međusobnu obvezu dviju ili više strana, unaprijed je planirano i dogovoreno, najčešće regulirano nekim zajedničkim dokumentom. Može se zaključiti da je suradnja zajednička akcija ili rad koji vodi zajedničkom cilju, a dobrobit je za sve sudionike. To je dogovorni odnos koji može biti prigodan, povremen i ovisi o volji potencijalnih suradnika. Suradnja je poželjna ali ona ne obvezuje, dok je partnerstvo obvezujući odnos, odnosno ugovorni, a najčešće je to pismeni ugovor i to je posebna vrsta suradnje.

5.2. VAŽNOST SURADNJE NARODNE I ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Suradnja i timski rad cjelovit su pristup koji uključuje drugačiju filozofiju, politiku i praksu. Dobro postavljen plan suradnje, ali i proces njegovog oblikovanja, u čije su ostvarenje uključeni svi, vodi stvaranju i jačanju osjećaja zajedničkih vrijednosti, odgovornosti i rezultata. Koncept i prisutnost timskog rada oblikuje najnovije spoznaje i omogućuje iznalaženje novih i inovativnih rješenja. Rezultati timskog rada ovise o stručnosti suradnika, kreativnosti i motivaciji za takav oblik rada, što zahtijeva i bitne promjene u organizacijskoj kulturi koja čini infrastrukturu svih promjena. Suvremena škola promovira i potiče timski rad i suradnju.⁴²

O važnosti suradnje školske i narodne knjižnice govore i dokumenti iz područja školskog knjižničarstva: IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice, Standard za školske knjižnice i IFLA/UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Isto kao i dokumenti

⁴¹ Hrvatski jezični portal URL: http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search_by_id&id=eFZvUBk%3D&keyword=partnerstvo (18.2.2014.)

⁴² Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Nav. dj. Str. 37-38.

iz područja narodnog knjižničarstva: IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica i IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za djecu.

U IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za školske knjižnice navodi se da školska knjižnica surađuje s ostalim knjižnicama na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini i sastavni je dio informacijske mreže. Školska knjižnica trebala bi poticati suradnju s nastavnicima, upravom škole, administrativnim osobljem, roditeljima, ostalim knjižničarima i informacijskim stručnjacima, te lokalnim i društvenim skupinama.

U Standardu za školske knjižnice navodi se da kulturna i javna djelatnost školske knjižnice obuhvaća i suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme (amaterska kazališta, pjevački zborovi, narodne knjižnice i dr.).

U IFLA/UNESCO-ovim smjernicama za školske knjižnice u sklopu dužnosti školskih knjižničara navodi se izgradnja suradnje s vanjskim organizacijama. U sklopu programa navodi se dizajniranje formalnog okvira za suradnju između školskih i narodnih knjižnica na nacionalnoj i lokalnoj razini, dok je za dijeljenje resursa bit suradnje školske i narodne knjižnice poboljšati knjižnične usluge za djecu i mladež u određenoj lokalnoj zajednici; mogući pisani ugovor o suradnji i njegov sadržaj da bi suradnja postala partnerstvo.

U IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice navodi se da se mreža narodnih knjižnica mora vezati uz nacionalne, regionalne, znanstvene i stručne knjižnice, kao i uz knjižnice škola, fakulteta i sveučilišta.

U IFLA-inim i UNESCO-ovim smjernicama za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica navodi se da je odnos narodne knjižnice sa školskom jedna od najvažnijih veza na institucionalnoj razini zbog uloge knjižnica u cjeloživotnom učenju, promicanju čitanja i pismenosti i obrazovanju korisnika, te da djeca odlaze iz škole i školske knjižnice, a moraju učiti tijekom cijelog života.

U IFLA-inim smjernicama za knjižnične usluge za djecu ističe se da školska knjižnica podupire obrazovni proces, a dječja je knjižnica usmjerena na samoobrazovanje i čitanje iz rasonode. To jest okvir kojim je određeno poslanje svake od njih, no da bi mogle ostvariti svoja poslanja, njihove su djelatnosti isprepletene i zahtijevaju suradnju.

5.3. ZAŠTO SURADIVATI

Školske knjižnice su prirodni partneri dječjih knjižnica. Razlog tome su zajednički ili isti korisnici, a to su učenici. Također obje knjižnice imaju zajedničke ciljeve, a to su: potaknuti ljubav prema knjizi i čitanju, informacijski djecu opismeniti, poučiti ih kako aktivno i sadržajno provoditi slobodno vrijeme te odgojiti i obrazovati korisnike za cjeloživotno učenje. Suradnja je važna zbog ostvarivanja poslanja knjižnica, povećanja broja korisnika i/ili frekvencije korištenja, proširenja resursa (maksimalna iskoristivost resursa), dodane vrijednosti (viša kvaliteta programa), učenja (doprinos profesionalnom razvoju; transfer znanja), razmjene iskustava (evaluacija vlastitog rada; stimulativnost), sustava podrške (stvaranje mreže podrške), istih korisnika (kontinuitet ponude u zajednici), prepoznatljivosti u zajednici (ugled u javnosti ili ustanovi).

Moguća područja suradnje narodne i školske knjižnice su oko zajedničkog korištenja resursa, zajedničkog usavršavanja osoblja, suradničkog razvoja zbirke, zajedničkog planiranja programa, koordinacije elektroničkih usluga i mreža, suradnje u razvoju obrazovnih pomagala, organiziranih posjeta učenika, zajedničkog promicanja čitanja i pismenosti, zajedničkog marketinga knjižničnih usluga za djecu i mladež, međuknjižnične posudbe i dr.

Partnerstvo bi trebalo biti sustavno i obvezujuće, s jasnim ciljevima, zadaćama, metodama, očekivanim postignućima. Poželjno bi bilo sastaviti ugovor o suradnji. Trebalo bi raditi planski, a ne spontano. Što se planiranja tiče, planirati treba zajedno i to godišnje, tromjesečno ili mjesečno. Treba odrediti tko, što, kada, gdje, kako, s kojim (i čijim) sredstvima. Možemo reći da su uvjeti za partnerski ugovor školske i dječje knjižnice ti da je školski knjižničar uključen u kurikulum i da školski i dječji knjižničar dogovaraju na početku školske godine zajednički program.

Važno je voditi evidenciju, vrjednovati i samovrjednovati (to je temelj za budućnost), a isto tako važan je i ljudski potencijal, a to je knjižničar. Kvalitetnu suradnju ili partnerstvo zapravo čini nadopunjavanje u kojemu i školska i dječja knjižnica daju najbolje. Naglasak bi trebao biti na kreativnoj suradnji, timskom radu, korelacijskom pristupu planiranju, te na međupredmetnom suodnosu. Ako nam je najvažniji korisnik (učenik), suradnja je nužnost. Kvalitetnom suradnjom doći ćemo do zajedničkog cilja, a to je zadovoljni i obrazovani učenik koji će s radošću i znanjem pristupati književnom djelu, ali i znati kako i gdje pronaći, vrjednovati, obraditi i primijeniti traženu informaciju.

5.3. KNJIŽNICA STAGLIŠĆE

Knjižnica Staglišće ogranak je Knjižnice Tina Ujevića. Na 376 m² prostora za korisnike smješteni su Odjel za odrasle sa čitaonicom, Odjel za djecu i mladež s igraonicom, prostor za pristup računalima za djecu i odrasle te dvorana za predavanja, susrete i projekcije u suterenu. Od ukupnog fonda beletristika broji 11 663 sveska, knjige za djecu 6 992 sveska, znanstvena literatura 6 289 te priručna 1 611 svezaka. Nabavlja se 26 naslova periodičkih publikacija - novina i časopisa za djecu i odrasle korisnike. Posudba iznosi 92 086 svezaka knjiga. U izlozima knjižnice kontinuirano se postavljaju likovne izložbe, a na centralnom panou izlažu se knjige i druga građa vezani uz obilježavanje godišnjica i zbivanja u kulturi i umjetnosti. Na Odjelu za odrasle organiziraju se predstavljanja knjiga i časopisa, predavanja i tribine. Na Odjelu za djecu i mladež održavaju se programi za djecu predškolskog uzrasta - pričanje i ilustracija priče, likovna radionica, igraonica, izložbe likovnih radova, dramske i lutkarske predstave; povremeno se organiziraju programi za učenike osnovnih škola - predstavljanje knjiga i časopisa, kvizovi, predavanja, likovne radionice i filmske projekcije. Knjižnica je osnovana 30.9.1988. kao 5. i najmlađi ogranak središnje trešnjevačke Knjižnice Tin Ujević u naselju Staglišće na Jarunu.

Aktivnosti odjela za djecu i mladež sastoje se od kompjuterske radionice koja je dostupna tijekom cijelog radnog vremena knjižnice, priča i likovna radionica održava se srijedom u trajanju od jednog sata kao i aktivnosti za djecu predškolskog uzrasta koje su na rasporedu četvrtkom.

Knjižnica Staglišće uključena je u Projekt Knjižnica širom otvorenih vrata Knjižnica grada Zagreba surađujući s udrugama, centrima i ustanovama čija je temeljna djelatnost odgoj, obrazovanje i psihosocijalna rehabilitacija djece s teškoćama u razvoju, te mladeži i odraslih s invaliditetom.

Usluge knjižnice su: upisi i obnova članstva, posudba knjiga i druge građe, pružanje informacija i preporuke korisnicima, rezervacija građe, stručna pomoć pri odabiru građe za domaće zadaće, referate, maturlne i diplomatske radnje, upute za korištenje priručne literature i E – kataloga te pristup internetu i pomoć kod pretraživanja.⁴³

⁴³ Knjižnica Staglišće. // Knjižnice grada Zagreba URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=674> (24.2.2014.)

5.4. KNJIŽNICA OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“

Osnovna škola „Bartola Kašića“ nalazi se u Zagrebu na adresi Vrisnička 4. Broji 722 učenika koji su raspodijeljeni u 32 razredna odjeljenja (podatak na dan posjeta 22.11.2013.). Školska se knjižnica nalazi unutar škole na prostoru od 123 m². Broj čitaoničkih mjesta iznosi 30, dok je broj računala u knjižnici 4 i jedno prijenosno. Sva računala imaju pristup internetu, a knjižnični softver koji se koristi je Metel win.

Stanje knjižničnog fonda iz 2013. godine: knjige, od čega učenički fond 7905, a nastavnički 1103 knjige, AV građa 224 i elektronička građa 33 naslova. Što se tiče nabave u 2013. godini nabavljeno je 129 primjeraka knjiga, što učeničkog, referentnog i nastavničkog fonda, u vrijednosti od 10 451,00 kn, tekućih naslova časopisa 15, AV građe 3 i elektroničke građe 1 primjerak.

Financijska sredstva u 2013. godini čine iznosi Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta od 0,00 kn, građa u iznosu od 1 775,00 kn, vlastita sredstva u iznosu od 7 812,00 kn i prihod od darova 864,00 kn.

Godina posljednje revizije je 2009., a posljednji otpis bio je u tijeku prilikom posjeta i dobivenih podataka. Na renoviranje i uređenje knjižnice tokom 2013. godine nije utrošeno ništa. Voditeljica školske knjižnice je gospođa Evica Tihomirović, diplomirani knjižničar.

Na mrežnim stranicama knjižnice (URL: http://www.os-bartola-kasica-zg.skole.hr/knji_nica) dostupni su podaci o knjižnici, radno vrijeme, pristup e-knjižnici, popis lektire za svaki razred, prošla događanja i najava budućih događanja u knjižnici, podaci o Županijskom stručnom vijeću, projekti koji se provode u školi i knjižnici, linkovi za pristup e-knjigama, e-časopisima i e-priručnicima i druge informacije koje su važne za učenike, roditelje, nastavnike i ostale.

6. PODRUČJA I OBLICI SURADNJE KNJIŽNICE OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“ I KNJIŽNICE STAGLIŠĆE

Školska Knjižnica OŠ „Bartola Kašića“ surađuje sa Knjižnicom Staglišće i Gradskom knjižnicom na Starčevićevom trgu.

Suradnja narodne i školske knjižnice je višestruka. Nije striktno planirana na početku godine, ali je ustaljena i provodi se kontinuirano.

Jedno od područja suradnje je program **Knjižničnog odgoja i obrazovanja** koji se provodi među učenicima 3., 7. i 8. razreda. U programu Knjižničnog odgoja i obrazovanja u 3. razredu to je i jedna od tema koja se provodi u suradnji s najbližom narodnom knjižnicom (Knjižnicom Staglišće).

Primjeri programa za učenike 3. razreda:

1. tema: Put od autora do čitatelja

Ključni pojmovi: knjiga, autor, ilustrator, prevoditelj

Obrazovna postignuća: imenovati osobe koje su važne za nastanak knjige; prepoznati dijelove knjige (naslovna stranica, sadržaj, bilješka o piscu, izdanje, nakladnik); znati pronaći podatke u knjizi; samostalno čitati književnoumjetničke tekstove,

2. tema: Mjesna (gradska/narodna) knjižnica

Ključni pojmovi: mjesna knjižnica

Obrazovna postignuća: posjetom knjižnici izvan škole razlikovati odjele mjesne knjižnice; poznavati aktivnosti knjižnice s ciljem poticanja čitanja i uporabe knjižnice u učenju i kreativnom korištenju slobodnog vremena.

U 7. razredu isto tako jedna tema obrađuje on-line kataloge pri čemu u školskoj knjižnici „virtualno“ posjećuju i pretražuju katalog KGZ-a i provjeravaju ima li koje knjige u njima najbližoj knjižnici, a u 8. razredu učenike se poučava o ulozi pojedinih vrsta knjižnica u našem knjižničnom sustavu.

Primjeri programa za učenike 7. razreda:

1. tema : Časopisi na različitim medijima

Ključni pojmovi : tiskani i elektronički časopis, autorstvo, citat

Obrazovna postignuća: izabrati i uporabiti podatke iz različitih časopisa pri oblikovanju informacija; znati citirati, pronaći citat i uporabiti ga; usvojiti citiranje literature pri izradi referata ili zadaća istraživačkog tipa; razumjeti važnost i svrhu pravilnog citiranja literature u tijeku pisanja samostalnog rada; usvojiti pojam autorstva (poštivati intelektualno vlasništvo u uporabi i kreiranju informacija),

2. tema: On-line katalozi

Ključni pojmovi: e-katalog ili on-line katalog

Obrazovna postignuća: pretraživati fondove knjižnica putem e-kataloga; znati pronaći odgovor na pitanje ima li određena knjižnica neku jedinicu knjižnične građe, koliko ih ima i koji im je trenutni status; samostalno uočiti koje knjige nekog autora ima knjižnica; pretraživati pomoću UDK oznake i pomoću predmetnice; prepoznati školsku knjižnicu kao dio globalne informacijske mreže te vrijednost kvalitetne informacije u svakodnevnom životu.

Primjeri programa za učenike 8. razreda:

1. tema: Sustav i uloga pojedinih vrsta knjižnica

Ključni pojmovi: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, narodna, specijalna i školska knjižnica; on-line katalog i on-line informacija

Obrazovna postignuća: razumjeti sustav i poslovanje pojedinih vrsta knjižnica u RH i u svijetu; znati samostalno pretraživati fondove knjižnica e-katalogom radi pronalaženja jedinica knjižne građe ili izvora informacija za samostalnu izradu učeničkog rada,

2. tema: Uporaba stečenih znanja

Ključni pojmovi: znanje, informacija, cjeloživotno učenje

Obrazovna postignuća: usustaviti stečeno znanje u međupredmetnom povezivanju knjižnično-informacijskih znanja s drugim predmetima; čitati s razumijevanjem i prepričavati vlastitim riječima; raditi bilješke i pisati sažetak; primijeniti stečena znanja i vještine u svrhu cjeloživotnog učenja.

Nekoliko godina unazad Knjižnice grada Zagreba u **Mjesecu hrvatske knjige** (listopad – studeni) besplatno upisuju zainteresirane učenike prvih razreda u narodnu knjižnicu. Iako bi knjižničari radije da to bude u trećem razredu kada učenici i knjižničarka planirano odlaze posjetiti narodnu knjižnicu i kada se učenici već znaju samostalno služiti knjigom, to ipak ostaje samo na prvom razredu.

U OŠ „Bartola Kašića“ organiziraju se **projekti poticanja čitanja**. Jedan od projekata je „**Čitamo mi, u obitelji svi**“ – projekt koji organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara uz potporu Agencije za odgoj i obrazovanje, HČD-a i HUŠK-a. To je projekt kojim se promiče razvoj tehnike čitanja – najvažnije vještine koju naša djeca trebaju svladati za uspješno učenje i snalaženje u životu. Vrijeme trajanja je drugo polugodište školske godine, a financiranje je realizirano tako da su ruksaci nabavljeni sredstvima koje je MZOS namijenio projektu, a nove knjige koje su bile namijenjene za ruksak nabavljene su sredstvima škole (2.000,00 kn). Način provedbe izgledao je da su svi učenici trećih razreda u drugom polugodištu po tjedan dana kući nosili ruksak s 8 knjiga namijenjenih učenicima, njihovim roditeljima i ostalim ukućanima. Projekt je trebao potaknuti roditelje i učenike da svaki dan zajedno čitaju određeno vrijeme knjigu po vlastitom izboru od onih koje se nalaze u naprtnjači. U pripremi projekta održani su roditeljski sastanci na kojima je knjižničarka upoznala roditelje s problemom koji je sve češći, a to je slaba razvijenost čitalačkih sposobnosti, siromašan rječnik i loša verbalna komunikacija. Promicanje čitanja kod učenika zadaća je svakog školskog knjižničara s ciljem razvijanja čitateljskih navika i što bolje čitalačke vještine, a sve u svrhu lakšeg učenja i savladavanja školskoga gradiva. Željelo se ukazati roditeljima na potrebu što više čitanja jer u 5. razredu često se pokazuju problemi u savladavanju gradiva čemu je uzrok i slabo razvijena tehnika čitanja. Kao rezultat projekta može se reći da je projekt evaluiran i pokazalo se da su roditelji i učenici bili vrlo zadovoljni njegovom provedbom. Uz poboljšanja tehnike čitanja kod djece, povećava se potpora roditelja školskim aktivnostima i poboljšava percepcija škole. Kako je cilj bio i nabava novih knjiga za školsku knjižnicu, većina roditelja iskazala je volju da sami financijski doprinesu nabavi novih naslova u školskoj knjižnici. Vidljiv je bio i porast interesa učenika da čitaju i knjige koje im nisu obavezna lektira.

Drugi **projekt poticanja čitanja** nosi naziv „**Iz priče u priču**“ – pripovijedanje učenicima nižih razreda. Trajanje projekta je svake školske godine tijekom školske godine.

Financiranje projekta je iz sredstava škole – fonda školske knjižnice. Projekt se provodi dva puta tjedno. Namijenjen je učenicima 1. i 2. razreda koji su u produženom boravku i provodi se u manjim grupama – do 15 učenika. Pripovijedaju se narodne bajke (1. razred) i umjetničke bajke (2. razred). Kao rezultat projekta pokazalo se da učenici u ranijoj dobi vole usmeno pripovijedanje. Provođenjem ove aktivnosti učenici vježbaju koncentraciju, pažljivo slušanje i zapažanje, a opuštaju se nakon učenja i pisanja svojih zadaća.

Što se tiče učenika viših razreda, najbolja promocija knjiga i čitanja je kroz književne susrete koji se organiziraju u školi ili u suradnji s narodnom knjižnicom, tj. Knjižnicom Staglišće.

„**Tulum s(I)ova**“ zajednički je projekt poticanja čitanja iz užitka udruga HMŠK i HUŠK. Cilj projekta bio je razvijanjem navike čitanja iz užitka olakšati učenicima i razvoj vještine informacijskog čitanja koje je preduvjet za uspješan život i adaptaciju za cjeloživotno učenje. Unaprjeđivati intelektualni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj učenika u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima. Poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, odgovornost i kreativnost u učenika. Objavljivanjem te aktivnosti u medijima promovirati i čitanje iz užitka i knjižničarsku struku. Projekt je namijenjen učenicima viših razreda OŠ i nižih razreda SŠ, kada prestaju redovitije čitati. Odvijao se 26./27. 10. 2012., cijelu noć u knjižnici, ali ako neka knjižnica nije imala tehničkih uvjeta, mogao je završiti oko ponoći. Aktivnosti za noćenje u knjižnici su društvene igre, gledanje filmova, likovne i druge radionice, ceremonija čitanja iz užitka. Potrebna je bila izjava roditelja kojim dopuštaju djeci da sudjeluju i budu snimana za dokumentacijske svrhe. Jedino je čitanje iz užitka bila obavezna aktivnost. Preko web 2.0 profila knjižnica koje sudjeluju u projektu objavile su se snimke čitanja iz užitka (ne i drugih aktivnosti), a korisnici knjižnica uključenih u projekt mogli su komentarima i sviđanjem izreći svoje ocjene. Grupe koje su noćile u knjižnici imale su zadatak u sljedećih 11 mjeseci izaći iz knjižnice i čitati iz užitka ljudima u lokalnoj zajednici te snimljene materijale objaviti na web 2.0 profilima, koji su se mogli komentirati i ocijeniti sa sviđanjem. Komisija (član HMŠK, član HUŠK, poznati kulturni i javni djelatnik) posljednjih mjesec dana proglasio je najuspješniju knjižnicu. U projektu je sudjelovala knjižnica, odnosno OŠ Ivana Kukuljevića Sakeinskog iz Ivanca, čija je knjižničarka začetnik projekta, zatim Hrvatska mreža školskih knjižničara, Hrvatska udruga školskih knjižničara te

19 školskih knjižnica diljem Republike Hrvatske među kojima je bila i školska Knjižnica OŠ „Bartola Kašića“.

I 2013. godine Knjižnica Staglišće bila je dio **Festivala knjige i književnosti Pazi, knjiga**, tijekom kojeg su se družili hrvatski pisci i njihovi mali i veliki čitatelji. U sklopu njihova programa **Lektira za uši**, učenici sedmih i osmih razreda osnovne škole, između ostalih i učenici 7. razreda OŠ „Bartola Kašića“, poslušali su radio dramu „Ipak su izvanzemaljci“ Mladena Kopjara. Nakon odslušane radio drame, razgovarali su s autorom o tomu kako napisati dramu, a s urednicom Dramskog programa HRT-ea Nives Madunić i tonmajstorom kako se radio drama realizira. Prošlogodišnji **Festival knjige i književnosti Pazi, knjiga** trajao je od 21. do 31. listopada, a program druženja s piscima, ilustratorima i svim ljubiteljima književnosti, odvijao se u Zagrebu, Sarajevu i Sisku.

Od ostalih oblika suradnje školske i narodne knjižnice valja spomenuti **književne susrete** gdje u dogovoru s knjižničarima dječjeg odjela narodne knjižnice s učenicima određenih razreda knjižničarka i učiteljica odlaze na književni susret u Knjižnicu Staglišće što je iskorak iz njihovog prostora i doprinosi raznolikosti.

Tu je i **promocija novih knjiga za djecu i mlade** koje se organiziraju u suradnji s Knjižnicom Staglišće. Jedna od nedavnih bila je promocija knjige „Basnoslovke“ uz lutkarsku predstavu autorice Hene Lukas Midžić.

Posjete tematskim izložbama koje se organiziraju u narodnoj knjižnici također su jedan od oblika suradnje školske i narodne knjižnice. U proljeće 2013. održana je izložba ilustracija u knjigama „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ u različitim izdanjima.

Lutkarske predstave su isto jedan od oblika suradnje između školske i narodne knjižnice, kao i izvođenje lutkarskih predstava učenika OŠ „Bartola Kašića“ za učenike iz drugih okolnih škola.

Projekt „**Čitanje naglas**“ je po prvi puta organiziran ove školske godine. Zamišljen je tako da učenici u školama odabiru knjige za čitanje naglas uz kratko obrazloženje zašto su izabrali baš tu knjigu. Natjecanje učenika je bilo u narodnoj knjižnici, a završno natjecanje na Interliberu 14. 11. 2013. u kojemu su sudjelovali pobjednici iz svih narodnih knjižnica uključenih u projekt.

Realizacija školskih projekata važan je oblik suradnje školske i narodne knjižnice koji se realizira posudbom knjiga iz knjižničnog fonda narodne knjižnice u nedostatku školskih.

Sudjelovanje u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja – suradnja s KGZ-om – učenici u školi čitaju i rješavaju upitnik i tako sudjeluju u nacionalnom kvizu koji se održava u Mjesecu hrvatske knjige.

Sudjelovanje u projektima povodom Međunarodnog dana dječje knjige koji se obilježava 2. travnja u organizaciji Hrvatskog centra za dječju knjigu KGZ-a (projekt Pipi Duga Čarapa, Andersen i sl.).

Informativni utorak – Matična služba KGZ – svaki prvi utorak u mjesecu se organizira edukacija školskih knjižničara – predstavljanje novih knjiga, AV građe i događanja na polju knjižničarstva uz poseban dio koji se odnosi samo na školske knjižničare. Ovaj oblik suradnje odnosi se na školske knjižničare, pa tako i na knjižničarku gospođu Evicu Tihomirović.

U OŠ „Bartola Kašića“ odvija se i **rad sa skupinama učenika**. Jedan od projekata nosi naziv „**Mladi knjižničari**“ u sklopu kojeg se za učenike 1. i 2. razreda u produženom boravku organiziraju godišnji manji projekti s ciljem poticanja čitanja:

- „**Bajkaonica**“ – pripovijedanje narodnih bajki – tijekom cijele školske godine,
- „**Iz priče u priču**“ – pripovijedanje priča (bajki) – tijekom cijele školske godine,
- „**Adventski kalendar**“ – priča na temu Božića i novogodišnjih praznika - tijekom jednog mjeseca.

Projekt „**Čitanjem do zvijezda**“ namijenjen je skupini učenika 7. razreda tijekom cijele školske godine. Projekt organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara. Interes za knjigu pada pa se ovim projektom želi potaknuti učenike na čitanje s razumijevanjem, istraživanje, otkrivanje i kreativno stvaranje, jer je učenje na takav način najučinkovitije. Cilj je potaknuti timski rad, ali i individualni napor; poučavati korisnike, posebice djecu i mlade, informacijskim tehnikama, vještinama i znanjima; raditi na unaprjeđenju životnih vještina i sposobnosti djece i mladih; poticati razvoj kreativnosti djece i mladih; poticati djecu i mlade na organizirano i smisleno provođenje slobodnog vremena; poticati stvaralaštvo djece i mladih. Projekt je zamišljen kao natjecanje za učenike osnovnih škola koje se sastoji od dva

dijela, kviza znanja i prezentacije plakata. U kvizu znanja učenici odgovaraju na pitanja iz pojedinih knjiga, npr. „Priče iz davnine“, „Stakleni dvorac“ i dr., dok je tema plakata npr. „Likovi slavenske mitologije u djelima Ivane Brlić-Mažuranić.“

6.1. SURADNJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE S UČITELJIMA, STRUČNIM SURADNICIMA I RODITELJIMA

Suradnja s učiteljima predstavlja dogovor o nabavi knjiga za lektiru i stručno usavršavanje, raspored čitanja lektire po razredima, dogovor o kurikulumu vezanom za školsku knjižnicu – realizacija programa KIP-a (knjižnična informacijska pismenost) timskim radom, gledanje filmova iz knjižnične zbirke – nastavni i nenastavni. Također tu je i vrlo važna izrada popisa knjiga koje se predlažu za stručno usavršavanje učitelja.

Što se tiče stručnih suradnika, školski knjižničar daje prijedlog nabave knjiga za stručno usavršavanje. Suradnja se odvija i sa stručnom službom po pitanju poboljšanja kvalitete nastave. Suradnja s defektologom je kod problema disleksije kod učenika i učenicima s drugim teškoćama, nabava građe za lako čitanje, audio-lektira i dr.

Na učiteljskom vijeću knjižničar drži izlaganje na temu školske knjižnice i razvijanja informacijske pismenosti.

Suradnja s roditeljima je uglavnom putem roditeljskih sastanaka gdje se organiziraju predavanja o knjizi i čitanju. U drugom polugodištu kod prvih razreda predstavlja se knjižnica i dostupni online izvori poput carnet.edu.hr ili icdl.com. Također suradnja s roditeljima je i kod raznih projekata koje sam ranije spomenuo, primjerice vezano uz provođenje projekta „Čitamo mi, u obitelji svi“. Tu su i predavanja na temu opasnosti interneta i zaštite djece na internetu i dr.

6.2. PROBLEMI I PREDNOSTI SURADNJE KNJIŽNICE OŠ „BARTOLA KAŠIĆA“ I KNJIŽNICE STAGLIŠĆE

Kao jedini problem suradnje dviju knjižnica, knjižničari navode nemogućnost planiranja unaprijed, odnosno na početku školske godine, što je najviše zbog nedovoljnih financijskih sredstava. Problem je taj što bi trebalo raditi planski, a ne spontano. No unatoč tome sve se to može prebroditi i suradnja je kontinuirana i višestruka. Pozitivni ishodi suradnje vidljivi su i za učenike tj. korisnike dviju knjižnica zbog kojih je suradnja najvažnija, a isto tako i za obje knjižnice kojima je zadovoljstvo i rad s učenicima na prvome mjestu. Knjižnice imaju zajedničke ciljeve suradnje, a to su: potaknuti ljubav prema knjizi i čitanju, informacijski djecu opismeniti, poučiti ih kako aktivno i sadržajno provoditi slobodno vrijeme te odgojiti i obrazovati korisnike za cjeloživotno učenje.

Iako nema zajedničkog pisanog dokumenta o partnerstvu smatram da je partnerstvo dviju knjižnica sustavno, s jasnim ciljevima, zadaćama, metodama, očekivanim postignućima. Školski knjižničar uključen je u kurikulum i školski i dječji knjižničar dogovaraju zajednički program, ali ne na početku školske godine već kontinuirano, dakle suradnja postoji tijekom cijele školske godine, ali ona nije planirana unaprijed.

Kvalitetnom suradnjom knjižnice dolaze do zajedničkog cilja, a to je zadovoljni i obrazovani učenik koji s radošću i znanjem pristupa književnom djelu, ali i zna kako i gdje pronaći, vrjednovati, obraditi i primijeniti traženu informaciju.

6.3. PILOT ISTRAŽIVANJE SURADNJE DJEČJIH I ŠKOLSKIH KNJIŽNICA

2006. godine u Zagrebu je provedeno pilot istraživanje o suradnji školskih i narodnih knjižnica. Istraživanje je provedeno na uzorku od trinaest osnovnih škola i šest narodnih knjižnica na području jedne gradske četvrti u Zagrebu. Budući da se radi o malom uzorku, generalizacija dobivenih rezultata nije moguća, no oni svakako upozoravaju na slabe karike u ostvarivanju suradnje školskih i dječjih knjižnica i knjižničara, te daju smjernice o čemu treba voditi računa pri njezinu unapređivanju u bilo kojoj sredini. Ovo istraživanje upozorava

na stanje ne samo u školskim knjižnicama nego i u dječjim. Cilj istraživanja bio je utvrditi postojeće stanje glede suradnje školskih i dječjih knjižnica te identificirati čimbenike koji ju sprečavaju ili ju mogu unaprijediti.

U praksi postoje razni oblici suradnje školskih i narodnih knjižnica, no suradnja se ne provodi planski i sustavno te postoje one knjižnice koje razvijaju niz oblika suradnje, ali i one koje ne surađuju međusobno.

Rezultati istraživanja pokazali su da se suradnja u knjižnicama unaprijed ne dogovara, suradnja se različito definira, niti jedna od istraženih knjižnica ne ostvaruje partnerski odnos tj. nema pisanih dogovora i zajedničkih planova, ne bilježe se posebno podaci o suradnji, razlozi nesuradnje su najčešće osobne prirode, najčešća izlika za nesuradnju je „nedostatak vremena“ umjesto da suradnja olakša i obogati aktivnost. U knjižnicama se suradnja unaprijed ne dogovara, tj. dogovara se neposredno pred samu aktivnost. Ona se uglavnom odvija spontano po nekim već uhodanim obrascima. Nema dogovora na početku školske godine oko zajedničkog plana i programa, niti međusobnog usklađivanja programa svake od knjižnica. Isto tako niti jedna od istraženih knjižnica ne ostvaruje partnerski odnos pa ne postoji pisani dokument koji bi ustanove obvezivao na suradnju i kojim bi bila utvrđena neka zajednička pravila.

Među knjižnicama uključenim u istraživanje najčešći oblici suradnje su: posjeti školske djece narodnoj knjižnici, filmske projekcije, sudjelovanje u kvizovima, likovne radionice, izložbe, književni susreti, predstave, sat lektire u narodnoj knjižnici, zajednički projekti, suradnja s mladim novinarima, tribine, predavanja, pričaonice, igraonice te predstavljanje nakladničke kuće.

Razlozi za nesuradnju mogu se podjeliti na objektivne i subjektivne. Objektivni razlozi su fizička udaljenost, nedostatak financijskih sredstava, nerazumijevanje okoline i uprave, izostanak potpore nadređenih. Subjektivni razlozi su nedovoljna motiviranost knjižničara, nespremnost za promjene, nedostatan poznavanje uloge knjižničara u suvremenom društvu, nedostatan poznavanje poslanja knjižnice.⁴⁴

⁴⁴ Stričević, I.; Štefiček, K. Suradnja školskih i dječjih knjižnica. // XX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Opatija, 2. - 5. travnja 2008.: Suradnja u informacijskom društvu s obzirom na potrebe školskog knjižničarstva: zbornik radova. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. Str. 24-38. URL: http://www.azoo.hr/images/izdanja/20_Proljetna_skola_knjiznicara2008.pdf (14.4.2014.)

ZAKLJUČAK

Analizom suradnje školske Knjižnice OŠ „Bartola Kašića“ i narodne Knjižnice Staglišće zaključujem da je suradnja zajednička akcija ili rad koji vodi zajedničkom cilju, a dobrobit je za sve sudionike. To je dogovorni odnos koji može biti prigodan, povremen i ovisi o volji potencijalnih suradnika. Suradnja je poželjna ali ona ne obvezuje, dok je partnerstvo obvezujući odnos, odnosno ugovorni, a najčešće je to pismeni ugovor i to je posebna vrsta suradnje. Dok suradnja podrazumijeva povremene, spontane i nenadane zajedničke aktivnosti, dogovorene bez sustavnog planiranja vezanog uz školski kurikulum, partnerstvo znači međusobnu obvezu dviju ili više strana, unaprijed je planirano i dogovoreno, najčešće regulirano nekim zajedničkim dokumentom.

Ako nam je najvažniji korisnik, a to je učenik, suradnja je nužnost. Suradnja je interaktivan čin i potrebna je jednaka uključenost obje strane.

Kvalitetnom suradnjom i partnerstvom doći ćemo do zajedničkog cilja, a to je zadovoljni i obrazovani učenik koji će s radošću i znanjem pristupati književnom djelu, ali i znati kako i gdje pronaći, vrjednovati, obraditi i primijeniti traženu informaciju. Problemi postoje, ali sve se može kad se hoće.

Partnerstvo je bolje od suradnje ponajprije stoga što se maksimalno iskorištavaju resursi, partneri zajedno postižu bolje rezultate jer realiziraju ono što ne bi mogao svaki sam, postoji pozitivna konkurencija među njima koja stimulira na rad, te si međusobno osiguravaju prepoznatljivost. Dobit od rada na partnerskim projektima je mnogostruka, kako za knjižničare osobno, tako i za ustanove i korisnike.

Suradnja školskih i narodnih knjižnica posebna je stoga što obje imaju velikim dijelom iste korisnike, njihova se poslanja i ciljevi u mnogočemu podudaraju te iz njihove suradnje mogu proizaći bitno bolji rezultati obje ustanove.

O važnosti suradnje školske i narodne knjižnice govore dokumenti iz područja školskog knjižničarstva, kao i dokumenti iz područja narodnog knjižničarstva.

Moguća područja suradnje narodne i školske knjižnice su oko zajedničkog korištenja resursa, zajedničkog usavršavanja osoblja, suradničkog razvoja zbirke, zajedničkog planiranja programa, koordinacije elektroničkih usluga i mreža, suradnje u razvoju obrazovnih pomagala, organiziranih posjeta učenika, zajedničkog promicanja čitanja i pismenosti, zajedničkog marketinga knjižničnih usluga za djecu i mladež, međuknjižnične posudbe i dr.

Zaključujem da je suradnja Knjižnice Staglišće i školske Knjižnice OŠ „Bartola Kašića“ višestruka. Nije striktno planirana na početku godine, ali je ustaljena i provodi se kontinuirano. Iako nema zajedničkog pisanog dokumenta o partnerstvu smatram da je partnerstvo dviju knjižnica sustavno, s jasnim ciljevima, zadaćama, metodama, očekivanim postignućima. Školski knjižničar je uključen u kurikulum te školski i dječji knjižničar dogovaraju zajednički program, ali ne na početku školske godine već kontinuirano, dakle suradnja postoji tijekom cijele školske godine, ali ona nije planirana unaprijed, a to je najviše zbog nedovoljnih financijskih sredstava kako navode knjižničari.

Smatram da je suradnja školske i dječje knjižnice koje djeluju u okviru narodnih knjižnica veoma važna kako bi ostvarile svoju misiju u osiguravanju pristupa informacijama, cjeloživotnom učenju, te obrazovnim i kulturnim sadržajima i kako bi to učinile na način primjeren djeci, potrebno je da međusobno surađuju i da zajedno rade na uspostavi partnerstva.

LITERATURA

1. Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Zagreb : Školska knjiga, 1993.
2. Brunac, D. Recenzija Smjernica za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1, 2010. URL: hrcak.srce.hr/file/123486 (28.1.2014.)
3. Gradska knjižnica – Odjel za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=270> (18.1.2014.)
4. Hrvatski jezični portal URL: http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search_by_id&id=eFZvUBk%3D&keyword=partnerstvo (18.2.2014.)
5. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
6. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. 1999. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (29.1.2014.)
7. IFLA- ine smjernice za knjižnične usluge za djecu, Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. URL: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (27.1.2014.)
8. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
9. Katalenac, D. Narodne knjižnice i novi mediji: upravljanje novim uslugama u narodnim knjižnicama // Narodne knjižnice u novoj Europi: utjecaj globalizacije i informatizacije na narodne knjižnice u tranzicijskim zemljama: zbornik radova. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 2003.

10. Knjižnica Staglišće. // Knjižnice grada Zagreba URL:
<http://www.kgz.hr/default.aspx?id=674> (24.2.2014.)
11. Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2004.
12. Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2012.
13. Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Filozofski fakultet, 2005.
14. Narodne knjižnice u okviru strategije kulturnog razvitka Republike Hrvatske (Narodne knjižnice u novoj Europi 5 : utjecaj globalizacije i informatizacije na narodne knjižnice u tranzicijskim zemljama.) Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica, 2003.
15. Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34(2000). URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/272719.html> (29.1.2014.)
16. Stričević, I.; Štefiček, K. Suradnja školskih i dječjih knjižnica. // XX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Opatija, 2. - 5. travnja 2008.: Suradnja u informacijskom društvu s obzirom na potrebe školskog knjižničarstva: zbornik radova. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 2008. URL:
http://www.azoo.hr/images/izdanja/20_Proljetna_skola_knjiznicara2008.pdf
(14.4.2014.)